

İki Farklı Fakültede Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Geleceğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Views of Nursing Students Studying in Two Different Faculties on Career Future

Emine İlaslan¹ Simge Kalav¹ Abdullah Esirgenler¹ Şiva Abdullah¹ Fidan Er¹
Esra Nur Tarhan² Ferda Güner²

¹ Akdeniz Üniversitesi Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kumluca/Antalya, TÜRKİYE

² Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Konyaaltı/Antalya, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 29/08/2020 Kabul tarihi/ Date of acceptance: 01/12/2020

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online: 31/12/2020

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, farklı akademik ve klinik uygulama ortamlarında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kariyer geleceği, uyum ve iyimserlik düzeyleri arasında bir farklılık var mı sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini ilçe kampüsünden 176, merkez kampüsten 225 olmak üzere toplam 401 hemşirelik öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri “Öğrenci tanıtıcı bilgileri formu” ile “Kariyer Geleceği Ölçeği” ile yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizi için SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerin (ortalama, standart sapma, frekans) yanı sıra, iki grup arası değerlendirmelerde Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup arası değerlendirmelerinde Kruskal Wallis testi; farklılığa neden olan grubun tespitinde ise post-hoc Games Howell testi kullanılmıştır.

Bulgular: İki farklı fakültede öğrenim gören öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Merkez kampüste öğrenim gören öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile “cinsiyet, mesleği kendi isteğiyle seçme, hemşirelikte bir modeli örnek alma, geleceğe yönelik mesleki pozisyonu planlama” değişkenleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sonuç: Öğrencilerin kariyer planlamaya ilişkin görüşlerinin akademik ve klinik ortamdan etkilendiği görülmektedir. Bu nedenle, okullar ve eğitimciler, hemşirelik lisans öğrencilerinin kendilerine özgü kariyer motivasyonuna daha fazla önem vermeli, daha iyimser olmalarını teşvik etmeli, daha profesyonel bir eğitim ortamı sunmalı ve kariyer uyumlarını teşvik etmek için rehberlik sağlamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer geleceği, hemşirelik, öğrenci

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to find an answer to the question of whether there is a difference between the career future, adaptation and optimism levels of nursing students studying in different academic and clinical practice settings.

Methods: The sample of the study consists of 401 nursing students, 176 from the district campus and 225 from the central campus. Research data were collected by face-to-face interview method with "Student introductory information form" and "Career Futures Inventory". SPSS 23.0 program was used for data analysis. In the analysis of the data, besides descriptive statistics (mean, standard deviation, frequency), Mann Whitney U test in evaluations between two groups, Kruskal Wallis test in evaluations of more than two groups; The post-hoc Games Howell test was used to identify the group that caused the difference.

Results: No significant difference was found between the Career Futures Inventory total and sub-dimension mean scores of the students from two different faculties. A significant difference was found between the total and sub-dimension averages of Career Futures Inventory students studying at the central campus and the variables of “gender, choosing the profession voluntarily, taking a model in nursing, planning a future professional position”.

Conclusion: It is seen that students' views on career planning are influenced by the academic and cynical environment. Therefore, schools and educators should place more emphasis on the unique career motivation of nursing undergraduate students, encourage them to be more optimistic, provide a more professional educational environment, and provide guidance to foster career adaptation.

Keywords: Career future, nursing, student

ORCID IDs of the authors: Eİ:0000-0003-2630-6617; SK: 0000-0003-2261-7813; AE: 0000-0002-1991-8845; ŞA: 0000-0002-7152-0498; FE: 0000-0001-5314-3388; ENT: 0000-0002-1094-4617; FG: 0000-0001-6628-995X

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Emine İlaslan

Akdeniz Üniversitesi Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kumluca/Antalya, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: emineilaslan@akdeniz.edu.tr

Atf/Citation: İlaslan E, Kalav S, Esirgenler A, Abdullah Ş, Er F, Tarhan ES, Güner F. (2020). İki farklı fakültede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kariyer geleceğine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(3), 254-263.

DOI: 10.38108/ouhcd.787739

Giriş

Kariyer bireyin yaşamı boyunca üstlendiği iş rolüne ilişkin beklentilerini, arzularını gerçekleştirebilmesi için gerekli bilgi, beceri, yetenek ve motivasyonla donatılarak ilerlemesi olarak tanımlanmaktadır (Kalafat, 2012; Karadaş ve ark., 2017). Kariyer planlama ise sürekli bir öz değerlendirme ve hedef belirleme sürecidir. Bu süreçte bireylerin kariyer ile ilgili uyumluluk, iyimserlik ve bilgi düzeyinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Rottinghaus ve ark., 2005). Kariyer uyumluluğu, “bireyin mevcut ve öngörülen görevler, geçişler, mesleki rollerindeki travmalar ile başa çıkma kaynaklarını gösteren bir psikososyal yapı” olarak tanımlanmıştır (Savickas ve Porfeli, 2012). Kariyere uyumluluğunun kariyer veya mesleki kimlik (Douglass ve Duffy, 2015; Negru-Subtirica ve ark., 2015), okul deneyimleriyle ilgili memnuniyetler (Chan ve Mai, 2015; Zacher ve ark., 2015), iş stresi (Johnston ve ark., 2013), iş performansı (Ohme ve Zacher, 2015), ekonomik gelirle (Guan ve ark., 2014) ilişkili olduğu gösterilmektedir. Bu nedenle uyum sonuçları, kişi ve çevre arasındaki uyumun iyiliği ve ayrıca gelişme, memnuniyet, bağlılık ve iş başarısı gibi göstergelerle belirtilmektedir. Kariyer iyimserliği, başarılı kariyer adaptasyonunda etkili olduğu bulunan önemli bir kaynak olarak bildirilmekte (Rottinghaus ve ark., 2005), bireylerin “mümkün olan en iyi sonucu beklemeleri veya kişinin gelecekteki kariyer gelişiminin en olumlu yönlerini vurgulama eğilimi” olarak tanımlanmaktadır (Rottinghaus ve ark., 2012; Rottinghaus ve ark., 2005). İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi ise bireylerin iş piyasasını ve istihdam eğilimlerini algılama düzeyi olarak bildirilmektedir (Kalafat, 2012).

Kariyer planlamasının tüm sektörlerde olduğu gibi hemşirelik mesleğinde de hem öğrenci hem de mezun hemşireler açısından akademik ve klinik ortamlarda tartışılması önemlidir (Waddell ve ark., 2015). Eğitim ortamında lisans öğrencileri, öğretim elemanlarından ve akranlarından destek almakta, meslekler veya kuruluşlar hakkında bilgi edinmekte, mesleki yeterliliklerini ve ilgi alanlarını geliştirmektedir (Lazarides ve ark., 2016). Öğrenciler farklı klinik alanlarda uygulamalar yaparak farklı deneyimler yaşamakta, bazı stresörlerle karşılaşabilmektedir. Stres faktörleri arasında; yetersizlik hissi, hasta ve klinik personel ile zor ilişkiler, duygusallık, hastalık ve ölüme tanıklık etme gibi aşırı duygusal yüklenmeler yer almaktadır (Imanipour ve ark., 2015). İyi klinik

ortamları ise öğrencinin katılımını ve öğrenmeyi teşvik ederek, öğrencilerin pozitif duygularla o ortamdan ayrılmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla klinik uygulama ve akademik ortamların geleceğe yönelik planları etkilemesi nedeniyle özyönetim, kararlılık, kariyer planlama ve benzeri becerilerinin hemşirelik öğrencilerine daha lisans eğitim yıllarında kazandırılması gerekmektedir (Kalafat, 2012; Mahendran ve ark., 2015). Öğrencilerinin lisans eğitimini tamamlamadan kariyer planı yapmaları ve meslekleri ile ilgili olumlu düşünce geliştirmeleri aynı zamanda mesleğin gelişimine de katkı sağlamaktadır (Cevher, 2015; Lazarides ve ark., 2016).

Ülkemizde 2020 yılı itibarıyla 141 üniversitede 157 Hemşirelik Bölümünde aktif olarak hemşirelik lisans eğitimi verilmektedir (<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10248>, Erişim Tarihi: 19.08.2020). Bu okulların bir kısmının yerleşkesi merkez kampüslerde yer almakta, öğrenciler donanımlı hastanelerde ve sağlık merkezlerinde klinik uygulama yapabilmektedir. Ancak azımsanmayacak sayıda okulun yerleşkesi ise kampüs dışında ve ilçelerde yer almakta, öğrencilerin klinik uygulama alanları da kısıtlı olabilmektedir. Fakültelerin kampüs içinde yer almaması ve ana kampüsten uzak ilçelerde bulunmasının öğrencilerin kariyer geleceklerine ilişkin düşüncelerini etkilediği varsayılmaktadır. Bu doğrultuda araştırmamız aşağıdaki sorulara yanıt aramak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları

1. İki farklı akademik ve klinik uygulama ortamlarında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kariyer geleceği, kariyer uyumluluğu ve iyimserliği, iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi düzeyleri puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
2. İki farklı akademik ve klinik uygulama ortamlarında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre kariyer geleceği ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma aynı üniversiteye bağlı iki farklı fakültede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kariyer iyimserliği, kariyer uyumu ve iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi düzeylerinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi, karşılaştırılması amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

İlçe kampüsünde yer alan fakülte merkez kampüse 100 km uzaklıkta ve fakültede birinci, ikinci, üçüncü sınıflar olmak üzere yaklaşık 220 hemşirelik öğrencisi öğrenim görmektedir. Araştırmanın yapıldığı diğer fakülte ise merkez kampüs içerisinde yer almakta ve fakültede yaklaşık 1000 öğrenci öğrenim görmektedir. Araştırmanın yapıldığı tarihte ilçe kampüsünde henüz dördüncü sınıf öğrenci olmadığı için her iki fakültenin son sınıf öğrencileri araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmanın örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmış, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler bu kapsama alınmıştır. Araştırma ilçe kampüsünden 176, merkez kampüsten 225 olmak üzere toplam 401 hemşirelik öğrencisi ile tamamlanmıştır. Çalışma sonrası yapılan güç analizinde (Post-Hoc), çalışma örnekleminin %2 etki büyüklüğünde, %95 güven aralığında %93 güç sağladığı bulunmuştur.

Araştırma verilerinin toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için; veri toplama araçları ve araştırma hakkında kısa bilgiyi içeren online anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu araştırmacılar tarafından her iki fakültenin öğrencilerine ulaştırılarak araştırma verileri toplanmıştır.

Veri toplama araçları

Öğrenci tanıtıcı bilgileri formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan öğrenci tanıtıcı bilgileri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde cinsiyet, yaş, sınıf, mezun olunan okul, yaşanan yer, yabancı dil seviyesinin değerlendirildiği sorular yer almaktadır. İkinci bölümde mesleğine yönelik değerlendirmeleri içeren hemşirelik bölümünü tercih etme sebebi ve üniversite seçme sınavındaki tercih sırası, kendi isteğiyle seçme durumu, mesleğe yönelik kariyer planları, örnek model alma durumu, fakültede kariyer gelişim programlarının düzenlenme durumu, bulunduğu fakültede öğretim elemanı sayısının yeterliliği ve klinik uygulama yapılan hastane türünün değerlendirildiği sorular yer almaktadır.

Kariyer Geleceği Ölçeği: Türkçe'ye Kalafat (2012) tarafından uyarlanan Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) Rottinghaus ve arkadaşları (2005) tarafından bireylerin kariyer planlama tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 3 alt boyuttan ve toplam 25

maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlar kariyer uyumluluğu (KU), kariyer iyimserliği (Kİ) ve iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi (AB) olarak sıralanmaktadır. Ölçek likert tipinde 1-5 arası derecelendirme ile değerlendirilmektedir. Maddelere verilen yanıtlar 1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=emin değilim, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum şeklindedir. KU, alt boyutu 11 maddeden, Kİ alt boyutu 11 maddeden ve AB alt boyutu ise 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 15 olumlu, 8 olumsuz madde içermekte, ölçeğin içerdiği ters maddelerde puanlar tersine çevrilmek kaydıyla bütün maddeler 1-5 arası puanlanmaktadır. KU ve Kİ alt boyutlarından alınabilecek en yüksek puan 55, en düşük puan ise 11, AB alt boyutundan ise en yüksek puan 15, en düşük ise 3'dür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 23,0 programında değerlendirilmiş, istatistiksel analizde Kolmogrov-Smirnov testi sonucunda değişkenlerin normal dağılıma uygunluk göstermediği saptanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerin (ortalama, standart sapma, frekans) yanı sıra, iki grup arası değerlendirmelerinde Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup arası değerlendirmelerinde Kruskal Wallis testi; farklılığa neden olan grubun tespitinde ise post-hoc Games Howell testi kullanılmıştır. Sonuçlar $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada iki farklı fakültede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması incelenmiştir. Öğrencilerin tanıtıcı bilgileri ve kariyer geleceğine ilişkin görüşleri iki farklı başlık altında yer almaktadır. Tablo 1'de iki farklı fakültede öğrenim gören öğrencileri tanıtıcı özelliklerine ait bulgular yer almaktadır. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde merkez kampüs öğrencilerinin %74'ünün, ilçe kampüs öğrencilerinin %59'unun kadın olduğu, yaş ortalamalarının merkez kampüs öğrencilerinin 20.36 ± 1.39 , ilçe kampüs öğrencilerinin 19.89 ± 1.27 olduğu bulunmuştur. Hem merkez hem de ilçe kampüs öğrencilerinin çoğunluğunun (sırasıyla %97, %96) Fen, Anadolu ve Meslek Lisesi mezunu olduğu ve yabancı dil seviyelerinin orta olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı

		Merkez Kampüs n (225)	%	İlçe Kampüs n (176)	%
Cinsiyet	Erkek	58	26	2	41
	Kadın	167	74	104	59
Yaş ortalaması		20.36±1.39		19.89±1.27	
Mezun olunan lise türü	Sağlık Meslek Lisesi	7	3	7	4
	Diğer Liseler (Fen, Anadolu, Meslek)	217	97	169	96
Sınıf	1.Sınıf	40	18	61	35
	2.Sınıf	72	32	61	35
	3.Sınıf	113	50	54	30
Yaşanan yer	Yurt	93	41	73	41
	Ev	52	23	45	26
	Diğer	80	36	58	33
Yabancı dil seviyesi	İyi	9	9	9	5
	Orta	118	52	72	41
	Zayıf	88	39	95	54
Hemşirelik bölümünün kendi isteğiyle seçme	Evet	116	52	115	65
	Hayır	109	48	61	35
Hemşirelik bölümünü tercih etme sebebi	Puanım	102	45	79	45
	İş bulma olanağı	56	25	57	32
	Aile ve sosyal koşullar	26	12	25	15
	Eğitimi	23	10	6	3
	Ekonomik geliri	9	4	9	5
	Okulun bulunduğu il/ilçeden dolayı	9	-	-	-
Hemşirelik bölümünü tecih etme sırası	İlk sıralar	171	76	114	65
	Orta sıralar	38	17	47	27
	Son sıralar	16	7	15	8
Hemşirelikte geleceğe yönelik kariyer planları	Akademik alanda ilerlemek	83	37	72	41
	Klinik hemşire olmak	85	38	59	33
	Özel dal hemşiresi olmak	35	15	17	10
	Yönetici hemşire olmak	22	10	28	16
Kariyer gelişim sırasında örnek alınan model	Evet	83	37	87	49
	Hayır	142	63	89	51
Fakültede kariyer gelişim programlarının düzenlenme durumu	Evet	147	65	22	13
	Hayır	78	35	154	87
Bulduğunuz kampüste sosyal aktiviteler yeterli olma durumu	Evet	120	53	4	2
	Hayır	105	47	172	98
Bulduğunuz fakültede öğretim üyesinin yeterli olma durumu	Evet	197	88	80	46
	Hayır	28	12	96	54
Klinik uygulama alanı	Tıp Fakültesi Hastanesi	225	100		
	Devlet Hastanesi			176	100

Tablo 2. Öğrencilerin KARGEL ölçeği ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımı

KARGEL Alt Boyutları	Merkez kampüs		İlçe kampüs		Test değeri (U)	p
	Min-max	$\bar{X} \pm SS$	Min-max	$\bar{X} \pm SS$		
Kariyer uyumluluğu	11-55	37.63±5.50	13-55	38.14±6.13	19308.50	.66
Kariyer iyimserliği	11-55	35.21±5.37	13-55	35.894±5.17	18608.50	.345
İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi	3-15	8.92±2.05	3-15	8.97±2.01	19286.00	.704
Toplam puan	25-125	81.74±10.72	25-125	82.98±10.53	18678.00	.420

\bar{X} : Ortalama; SS:Standart sapma; U: Mann Whitney U; (*) p<0.05 anlamlı

Hemşirelik bölümünü kendi isteğiyle seçme oranı merkez kampüs öğrencilerinde %52, ilçe kampüs öğrencilerinde %65 olarak bulunmuştur. Hemşirelik bölümünü her iki fakülte öğrencilerinin %45'inin puanına göre, merkez kampüs öğrencilerinin %25'inin ve ilçe kampüs öğrencilerinin %32'sinin iş bulma olanağına göre tercih ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin hemşirelik bölümünü ilk sıralarda tercih etme oranı merkez kampüs öğrenci için %76, ilçe kampüs öğrencileri için %65 olarak bulunmuştur. Hemşirelikte geleceğe yönelik kariyer planları değerlendirildiğinde merkez kampüs öğrencilerinin %37'sinin akademik alanda ilerlemek ve %38'inin klinik hemşiresi olmak istediği, ilçe kampüs öğrencilerinin ise %41'inin akademik alanda ilerlemek ve %33'ünün klinik hemşiresi olmak istediği belirlenmiştir. Merkez ve ilçe kampüs öğrencilerinin çoğunluğu kariyer planlamasında bir modeli örnek almadığını (sırasıyla %63, %51) bildirmişlerdir. Merkez kampüs öğrencilerinin %35'i kariyer gelişim programlarının düzenlendiğini, %53'ü sosyal aktivitelerin ve %88'i öğretim elemanı sayısının yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. İlçe kampüsündeki öğrencilerin ise %87'si kariyer gelişim programlarının düzenlenmediğini, %98'i sosyal aktivitelerin yetersiz olduğunu ve %54'ü de yeterli öğretim elemanının olmadığını bildirmiştir. Tablo 2'de iki farklı fakültede öğrenim gören öğrencilerin kariyer geleceğine ilişkin bulgular yer almaktadır. KARGEL ölçeğinin toplam puan ve alt boyut ortalamalarının fakültele göre dağılımına bakıldığında KU merkez kampüste 37.63±5.50, ilçe

kampüsünde 38.14±6.13, Kİ merkez kampüste 35.21±5.37, ilçe kampüsünde 35.894±5.17, AB merkez kampüste 8.92±2.05, ilçe kampüsünde 8.97±2.01, KARGEL toplam puanı merkez kampüste 81.74±10.72, ilçe kampüsünde 82.98±10.53 olarak bulunmuştur. İnceleme sonucunda; ilçe kampüsü ile merkez kampüs öğrencileri arasında alt boyutlar ve toplam puan ortalamaları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 3'de öğrencilerin KARGEL toplam ve alt boyut puan ortalamalarının tanımlayıcı özelliklerle ilişkisine yönelik analiz sonuçları verilmiştir. Merkez kampüs öğrencilerinde KU alt boyutu açısından hemşirelik mesleğini kendi isteği ile seçenler ve seçmeyenler arasında anlamlı bir fark bulunmuş (U=5320, p=0.030), hemşirelik mesleğini kendi seçenlerin KU puan ortalamasının, seçmeyenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Merkez kampüs öğrencilerinde KU alt boyutu açısından hemşirelikte bir modeli örnek alan ve almayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuş (U=4692, p=0.011), örnek bir modeli olan öğrencilerin KU puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlçe kampüs öğrencilerin KU puan ortalaması ile değişkenler arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05). Merkez kampüs öğrencilerinde Kİ ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuş (U=4008, p=0.050), erkeklerde Kİ'nin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlçe kampüsündeki öğrencilerin Kİ ile değişkenler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Merkez kampüs

öğrencilerinde AB ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuş ($U=3572$, $p=0.004$), erkek öğrencilerin AB puan ortalamasının daha

yüksek olduğu belirlenmiştir. İlçe kampüsündeki öğrencilerin AB puan ortalaması ile değişkenler arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre KARGEL toplam ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımı

Boyutlar	Değişken	Merkez Kampüs				İlçe Kampüs						
		N	$\bar{X}\pm SS$	Test Değeri	p	N	$\bar{X}\pm SS$	Test Değeri	p			
Kariyer uyumluluğu	Hemşirelik mesleğini kendi isteği ile seçme	Evet	116	38.41±4.658	U=5320.00	.030*	115	38.53± 5.862	U=3139.5	.251		
		Hayır	109	36.82±6.176			61	37.39± 6.568				
	Hemşirelikte örnek alınan model	Evet	83	38.75±4.355	U=4692.00	.011*	87	38.85± 5.987	U=3527.00	.307		
		Hayır	142	37.00±5.979			89	37.43± 6.204				
Kariyer iyimserliği	Cinsiyet	Erkek	58	36.60±5.553	U=4008,00	.050*	72	36.91± 6.274	U=3133.00	.080		
		Kadın	167	34.75±5.218			103	35.21± 3.986				
İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi	Cinsiyet	Erkek	57	9.72±2.250	U=3572.00	.004*	72	9.15± 2.211	U=3470.00	.401		
		Kadın	167	8.64±1.905			104	8.85± 1.876				
Toplam puan	Hemşirelikte örnek aldığımız bir model	Evet	83	83.48±8.991	U=4842.00	.031*	86	84.18± 9.618	U=3312.50	.124		
		Hayır	141	80.80±11.461			89	81.80±11.147				
	Cinsiyet	Erkek	57	84.92±11.360	U=3912.00	.045*	72	84.86± 12.752	U=3135.50	.082		
		Kadın	167	80.73±10.243			103	81.66± 8.322				
	Gelecekte planlanan mesleki pozisyon	Klinik hemşiresi ¹		85	80.07±13.74	KW=11.454 3>1	.010*	58	82.36±12.66	KW=.657	.883	
			Akademisy en hemşire ²		83			82.69±8.17	72			82.69±8.17
Yönetici hemşire ³					21			84.96±11.29	28			84.96±11.29
				Özel dal hemşiresi ⁴				35	83.00±9.92			17

\bar{X} :Ortalama; SS:Standart sapma; KW: Kruskal-Wallis; U: Mann Whitney U; (*) $p<0.05$ anlamlı

Merkez kampüs öğrencilerinde KARGEL Ölçeği toplam puanı ile hemşirelikte bir modelin varlığı arasında anlamlı bir fark bulunmuş ($U=4842$, $p=0.031$), örnek bir modeli olan öğrencilerin KARGEL ölçek puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Merkez kampüs öğrencilerinde KARGEL ölçeği toplam puan açısından cinsiyet değişkeni incelendiğinde, aralarında anlamlı bir fark olduğu ($U=3912$, $p=0.045$), erkekler öğrencilerin kariyer geleceğini daha yüksek algıladığı bulunmuştur. İlçe kampüsündeki öğrencilerin KARGEL toplam puanı ile değişkenleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Merkez kampüs öğrencilerinde KARGEL toplam puanı ile geleceğe yönelik planlama arasında anlamlı bir fark bulunmuş ($KW=11.454$, $p=.010$), bu farkın yönetici hemşire olmayı planlayanlar ile klinik hemşiresi olarak çalışmayı planlayanlardan kaynaklandığı belirlenmiştir. İlçe kampüs öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri ile KARGEL Ölçeği toplam puan ve alt boyut puanları arasında bir anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tartışma

İnsanların gelecek planlarını şekillendiren kariyer kavramı, bireysel ve mesleki kimliğin, sosyal statüsünün ve yaşam tarzının oluşmasında büyük önem taşımaktadır (Savickas ve Porfeli,

2012). Araştırmamızda iki farklı fakültede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kariyer geleceğine ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırmamızda her iki fakülte öğrencilerinin çoğunluğu hemşirelik bölümünü üniversiteye giriş puanı ve iş bulma olanağına göre tercih ettiği görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde çoğunlukla dışsal sebeplerle meslek seçimi yapıldığı bildirilmektedir (Bastick, 2000). Bizim çalışmamızda öğrencilerin hemşirelik bölümünü tercih etmesinin temel nedeninin bireysel özellikleri ve yeteneklerinden ziyade üniversite yerleşme puanı ve iş bulma kaygısı olduğu, bu durumda sağlık alanında istihdam olanağının yüksek olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Meslek tercih nedenleri çoğunlukla içsel (ilgi, mesleği sevmek, sağlıkçı yakını olması, kişilik özelliği, insanları sevmek vb.) ve dışsal (iş garantisi, ekonomi, aile isteği, baskı, puan vb.) faktörler olarak sınıflandırılmaktadır (Halis, 2013; Önler ve Varol Saraçoğlu, 2010). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da öğrencilerin dışsal faktörler nedeniyle hemşirelik mesleğini seçtikleri gösterilmiştir (Kızılgüt ve Ergöl, 2011; Şirin ve ark., 2008; Zencir ve Eşer, 2016).

Mesleği isteyerek tercih etme öğrencilerin mesleki kariyer gelişmelerine etkisi büyüktür (Zencir ve Eşer, 2016). Bu çalışmada merkez kampüs ve ilçe kampüs öğrencilerinin çoğunluğunun (sırasıyla %52, %65) kendi isteği ile hemşirelik mesleğini seçtiği belirlenmiştir. Bizim araştırmamızda elde ettiğimiz bu sonucun zorlu bir ortaöğretim dönemi sonunda kariyerlerine ilişkin seçim yapan öğrencilerin çoğunlukla dışsal faktörleri göz önüne alması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Karadaş ve arkadaşlarının (2017), Altuntaş ve arkadaşlarının (2005) araştırma sonuçlarında öğrencilerin çoğunluğunun hemşireliği isteyerek, Yıldırım ve arkadaşlarının (2011) çalışmasının ise istemeyerek tercih ettiği bulunmuştur. Lisans eğitiminin başlamasıyla buldukları eğitim ortamının öğretim elemanları ve sağlık kuruluşları tarafından çok yönlü desteklenmesi, öğrencilerin ilgi alanlarını ve mesleki değerlerini olumlu etkilemektedir (Lazarides ve ark., 2016; Zencir ve Eşer, 2016). Dolayısıyla bu dönemde kendi isteğiyle hemşirelik mesleğini seçen ya da seçmeyen öğrencilerin, meslekle ilgili görüşleri değişebilir. Bu durumun hemşirelerin ilerleyen yıllarda iş doyumunu artırabileceği ve meslekten ayrılmaları önleyebileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin %72.5'inin hemşirelik bölümünü ilk sıralarda tercih ettiği saptanmıştır. Bu sonuç

hemşirelik öğrencileriyle yapılan bazı çalışmalarla uyumlu iken (Çiftçi ve ark., 2011; Nazik ve Arslan, 2014; Zencir ve Eşer, 2016), bazı çalışmalarla (Şirin ve ark., 2016; Lai ve ark., 2008; Cürcani ve ark., 2014) uyumlu değildir. Bu durumun üniversite seçme sınavının çoğunlukla karar verme sürecinin henüz tam yerleşmediği ergenlik dönemine rastlamasının ve puana göre çok sayıda mesleği tercih listesine yazmasının bir sonucu olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmamızda merkez kampüsteki öğrenciler daha çok klinik hemşiresi (%38) ve akademisyen (%37) olmak istediklerini belirtmişlerdir. İlçe kampüs öğrencilerinde benzer bulgular bulunmuş olup klinik hemşiresi olmak isteyenlerin (%33), akademik alanda ilerlemek isteyenlerden (%41) daha düşük olduğu bulunmuştur. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda öğrencilerin akademik alanda ilerlemek istediği saptanmıştır (Altuntaş ve ark., 2005; Çiftçi ve ark., 2011; Karadaş ve ark., 2017). Merkez fakülte öğrencileri tıp fakültesi hastanesinde çok farklı hemşirelik uzmanlık alanları ve farklı yetkinlikte hemşire modelleri gözlemleyebilmektedir. İlçe kampüsünde yer alan öğrenciler ise sınırlı hemşirelik uzmanlık alanlarının yer aldığı daha küçük hastanelerde gözlem yapabilmektedir. Dolayısıyla öğrenci hemşirelerin klinik uygulama alanlarında gözlemledikleri hemşirelik uzmanlık alanlarının kariyer geleceğini etkilediği düşünülmektedir. İlçe kampüs öğrencilerinin merkez kampüs öğrencilerine göre sayılarının az olması, dolayısıyla öğretim elemanları ile daha fazla etkileşimde olması akademik alanda ilerlemek istemelerinin sebebi olabilir. Aynı zamanda araştırmamızda merkez fakültede, hemşirelikte örnek modeli olan öğrencilerin KU ve KARGEL ölçek puan ortalamasının ilçe kampüsündeki öğrencilere göre daha yüksek olarak bulunması bu düşüncüyü desteklemektedir.

Araştırmamızda KARGEL ölçeği ve alt boyutları KU, Kİ ve AB puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu, puan ortalamaları açısından iki fakülte arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. İki fakültenin sosyal aktivite ve öğrenim koşulları, klinik uygulama alanları birbirinden farklıdır. Araştırmamızda öğrenim görülen okulun lokalizasyonun, sosyal aktivite düzeyinin KARGEL ölçek puanlarına yansımadağı görülmektedir. Literatürde hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda KU ve Kİ düzeylerinin yüksek olduğu (Coon, 2008; Karadaş ve ark., 2017; Siyez ve Yusupu, 2015), gelecekle ilgili duygu ve beklentilerin olumlu bulunduğu (Şirin ve ark., 2008;

Yalçın ve Açıköz, 2014) çalışmalar mevcuttur. Öğrenciler üniversite sınavı sonrası bölüm seçimi yaparken mesleğin ekonomik koşullarını, maddi kazancını, çalışma şartlarını ve öğrenim görülen okulun sosyal aktivitelerini dikkate almaktadır (Halis, 2013; Önler ve Varol Saraçoğlu, 2010).

Araştırmamızda her iki kampüs öğrencilerinin KU puan ortalaması ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ülkemizde son yıllarda erkek hemşire sayısındaki artış, bakış açısının değişmesi gibi sebeplerle KU'yu, öğrenciler arasındaki cinsiyet farkının etkilemediği düşünülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda benzer sonuçlar gösterilmektedir (Tian ve Fan, 2014; Hirschi, 2009; Ginevra ve ark., 2017). Merkez kampüste öğrencilerinin cinsiyete göre Kİ ve AB ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde erkek öğrencilerin Kİ ve AB puan ortalamaları kadın öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Türk toplum kültürünün bir özelliği olarak erkeklerin ailenin ekonomik sorumluluğunu alma eğilimi nedeniyle erkek öğrencilerde Kİ ve AB puanının daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Karadağ ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında da erkek öğrencilerin AB puan ortalamasının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir.

Araştırmamızda merkez kampüs öğrencilerinin kariyer geleceğinde akademik ve klinik uygulama alanlarının etkisinin olduğu görülmektedir. Literatürde hemşirelik lisans öğrencilerinin yaşam boyu kariyer olarak hemşireliği seçme hevesini ve motivasyonunu kişilik özellikleri, klinik ortam, ağır iş yükü ve iş güvensizliği gibi ciddi şekilde engelleyen birçok faktör sıralanmaktadır. Bu faktörler nedeniyle öğrenci ve mezun hemşirelerin meslekte ayrılma oranlarının yüksek olduğu bildirilmektedir (Lyu ve ark., 2016). Meslekte ayrılmaların incelendiği bir sistematik derlemede, Avrupa'da hemşirelik lisans öğrencilerinin neredeyse yarısının okuldan ayrılmayı düşündüğü (Lancia ve ark., 2013), ABD'de yeni mezun olan hemşirelerin yaklaşık %10.8'inin hemşirelik mesleğinden ayrıldığı (Brewer ve ark., 2015), Çin'de hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin yaklaşık %40'ının diğer branşlara geçmeyi istediği gösterilmektedir (Yuan ve ark., 2016). Hemşirelik istihdamı ve mesleki devir hızının düşürülmesi dünya çapında öncelikli olarak kabul edilmekte ve bu mesleğin gelecek nesillerini eğitime çabalarını desteklemek için birlikte çalışan çok sayıda disipline ihtiyaç olduğu bildirilmektedir (Fang ve ark., 2018).

Hemşirelik lisans öğrencileri mesleki geleceğimizin ana kaynağıdır ve kariyer motivasyonlarını yükseltmek, onları hemşirelikte tutmak için önemli olacaktır.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışmada kariyer planlama yeteneğinin gelişmesinde "bir modeli örnek alma, farklı mesleki pozisyonları gözlemlene ve mesleği isteyerek seçme" faktörlerinin aracılık rolü oynadığı dolayısıyla öğrencilerin kariyer planlamaya ilişkin görüşlerinin akademik ve klinik ortamdan etkilendiği görülmektedir. Bu nedenle okullar, eğitimciler, klinik alandaki profesyonellerin hemşirelik lisans öğrencilerinin kendilerine özgü kariyer motivasyonuna daha fazla önem vermeli, daha iyimser olmalarını teşvik etmeli, daha profesyonel bir eğitim ortamı sunmalı ve kariyer uyumlarını teşvik etmek için rehberlik sağlamalıdır.

Teşekkür

Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerine teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval:

Araştırma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmış, bir üniversitenin Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (Sayı:70904504/277, Tarih: 29.04.2020) alınmıştır. Araştırma için hazırlanan anket formunun giriş bölümünde araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul edildiğine dair soruya olumlu yanıt verenler formu doldurmuşlar, böylelikle katılımcıların izni alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: Eİ; Tasarım: Eİ, SK; Danışmanlık: Eİ; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: AE, ŞA, ENT, FE; Analiz ve/veya Yorum: Eİ, SK; Kaynak tarama, Eİ, Makalenin Yazımı: Eİ; Eleştirel inceleme: SK.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Hemşirelik öğrencilerinin kariyer geleceğine ilişkin eğitim, bilgilendirme, seminer gibi organizasyonlara ihtiyaç olduğu;
- Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamasında okuldaki öğretim elamanlarının rol model olarak görüldüğü;
- Hemşirelik öğrencilerinin klinik ortamda gözlemlediği hemşire meslektaşlarının ve klinik uygulama alanların yeterliliğinin kariyer geleceklerinin şekillendirmeye katkı sağladığı saptanmıştır.

Kaynaklar

- Altuntaş S, Korkmaz Ş, Baykal Ü, Özyürek A, Pazar Z, Uz Ş, Bahar T, Tülay N. (2005). Hemşire öğrencilerin kariyer yönelimleri ve bunu etkileyen faktörler, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 13(55), 179-197.
- Bastick T. (2000). Why teacher trainees choose the teaching profession: Comparing trainees in metropolitan and developing countries. *International Review of Education/Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft/Revue Internationale de l'Education*, 46(3/4), 343-349.
- Brewer CS, Chao YY, Colder CR, Kovner CT, Chacko TP. (2015). A structural equation model of turnover for a longitudinal survey among early career registered nurse, *International Journal of Nursing Studies*, 52(11), 1735-45.
- Cevher E. (2015). Üniversitelerde kariyer planlama faaliyetleri ekseninde kariyer merkezlerine yönelik bir araştırma, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 164-177.
- Chan SHJ, Mai X. (2015). The relation of career adaptability to satisfaction and turnover intentions, *Journal of Vocational Behavior*, 89, 130-139.
- Coon KL. (2008). Predicting career decision-making difficulties among undergraduate students: the role of career decision making self efficacy, career optimism, and coping, *Southern Illinois University at Carbondale*.
- Cürçani M, Kavurmacı M, Küçüköğlü S. (2014). Erkekler Neden hemşire olmak istiyor? *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(1), 1-5.
- Çiftçi EG, Bülbül SF, Muluk NB, Duyan GÇ, Yılmaz A. (2011). Sağlık bilimleri fakültesini tercih eden öğrencilerin, üniversite ve meslek tercihlerinde etkili olan faktörler (Kırıkkale Üniversitesi örneği), *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 22(3), 151-160.
- Douglass RP, Duffy RD. (2015). Calling and career adaptability among undergraduate students, *Journal of Vocational Behavior*, 86,58-65.
- Fang W, Zhang Y, Mei J, Chai X, Fan X. (2018). Relationships between optimism, educational environment, career adaptability and career motivation in nursing undergraduates: A cross-sectional stud, *Nurse Education Today*, 68, 33-39.
- Ginevra MC, Sgaramella TM, Ferrari L, Nota L, Santilli S, Soresi T. (2017). Visions about future: A new scale assessing optimism, pessimism, and hope in adolescents, *International Journal for Educational*, 17(2), 187-210.
- Guan Y, Wang F, Liu H, Ji Y, Jia, X, Fang Z. ve ark. (2014). Career-specific parental behaviors, career exploration and career adaptability: A three-wave investigation among Chinese undergraduates, *Journal of Vocational Behavior*, 86, 95-103.
- Halis M. (2013). Kırgızistanda Üniversite Adaylarının Kariyer Güdülleri Motivasyon Ve Değerleri İlişkisi: Bir Araştırma, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 203-217.
- Hirschi A. (2009). Career adaptability development in adolescence: Multiple predictors and effect on sense of power and life satisfaction, *Journal of Vocational Behavior*, 74(2), 145-155.
- Imanipour M, Sadooghiasl A, Ghiyasvandian S, Haghani H. (2015). Evaluating the Educational Environment of a Nursing School by Using the DREEM Inventory, *Global Journal of Health Science*, 7(4), 211-6.
- Johnston K, Chen MM, Hauman M. (2013). Use, perception and attitude of university students towards Facebook and Twitter, *Electronic Journal of Information Systems Evaluation*, 16(3), 201-211.
- Kalafat T. (2012). Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.
- Karadaş A, Duran S, Kaynak S. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi, *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 1-8.
- Kızıgüt S, Ergöl Ş. (2011). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 10-15.
- Lai H-L, Lin Y-P, Chang H-K, Chen C-J, Peng T-C, Chang F-M. (2008). Is nursing profession my first choice? A follow up survey in pre-registration student nurse, *Nurse education today*, 28(6), 768-776.
- Lancia L, Petrucci C, Giorgi F, Dante A, Cifone MG. (2013). Academic success or failure in nursing students: results of a retrospective observational study, *Nurse Education Today*, 33(12), 1501-5.
- Lazarides R, Rohowski S, Ohlemann S, Ittel A. (2016). The role of classroom characteristics for students' motivation and career exploration, *Educational Psychology*, 36(5), 992-1008.
- Lyu L, Li G, Li J, Li M. (2016). Nurse turnover research in China: a bibliometric analysis from 2000 to 2015,

- International Journal of Nursing Sciences, 3(2), 208-212.
- Mahendran R, Lim HA, Verma S, Kua EH. (2015). The impact of the educational environment on career choice and attitudes toward psychiatry, *Medical Teacher*, 37(5), 494-497.
- Nazik E, Arslan S. (2014). Hemşirelik mesleğinin geleceği: öğrencilerin beklentileri, *Bozok Tıp Dergisi*, 4(1), 33-40.
- Negru-Subtirica O, Pop EI, Crocetti E. (2015). Developmental trajectories and reciprocal associations between career adaptability and vocational identity: A three-wave longitudinal study with adolescents, *Journal of vocational behavior*, 88, 131-142.
- Ohme M, Zacher H. (2015). Job performance ratings: The relative importance of mental ability, conscientiousness, and career adaptability, *Journal of Vocational Behavior*, 87, 161-170.
- Rottinghaus PJ, Buelow KL, Matyja A, Schneider M. (2012). The career futures inventory-revised: Measuring dimensions of career adaptability, *Journal of Career Assessment*, 20(2), 123-139.
- Rottinghaus PJ, Day SX, Borgen FH. (2015). The Career Futures Inventory: A measure of career-related adaptability and optimism, *Journal of Career Assessment*, 13(1), 3-24.
- Savickas ML, Porfeli EJ. (2012). Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries, *Journal of vocational behavior*, 80(3), 661-673.
- Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A. (2008). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği uygulamaya yönelik görüşleri, *Dirim Tıp Gazetesi*, 83(1), 69-75.
- Önler E, Varol Saraçoğlu G. (2010). Hemşirelikte meslek seçimi ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2), 78-85.
- Siyez DM, Yusupu R. (2015). Üniversite öğrencilerinde kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliğinin cinsiyet rolü değişkenine göre incelenmesi, *ISGUC The Journal of Industrial Relations Human Resources*, 17(1), 75-88.
- Tian Y, Fan X. (2014). Adversity quotients, environmental variables and career adaptability in student nurses, *Journal of Vocational Behavior*, 85(3), 251-257.
- Waddell J, Spalding K, Canizares G, Navarro J, Connell M, Jancar S, Stinson J, Victor C. (2015). Integrating a Career Planning and Development Program into the Baccalaureate Nursing Curriculum: Part III. Impact on Faculty's Career Satisfaction and Confidence in Providing Student Career Coaching, *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 12, 183-90.
- Yalçın S, Açıkgöz İ. (2014). Sağlık Bilimleri Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 259-270.
- Yıldırım D, Keçeci A, Bulduk S. (2011). How do Turkish nursing students plan their career after the graduation?: a questionnaire survey, *Asia Pacific Education Review*, 12(3), 373-380.
- Yuan Y, Xiangming L, Yuexia L. (2016). Analysis of the status quo and causes of nursing students' desire to change the major, *International Journal of Nursing Sciences*, 35, 1999-2002.
- Zacher H, Griffin, B. (2015). Older workers' age as a moderator of the relationship between career adaptability and job satisfaction, *Work, Aging and Retirement*, 1(2), 227-236.
- Zencir G, Eşer İ. (2016). Nursing Students' Attitudes Towards The Nursing Profession, Nursing Preferred With The Relationship Between: Example of Turkey, *Dokuz Eylül University Faculty of Nursing Electronic Journal*, 9(2), 30-37.